

Մարզկենտրոնը՝

ք. Գյումրի

Տարածաշրջանները՝

Արթիկ,
Ախուրյան,
Անի,
Ամասիա,
Աշոցք

Քաղաքները՝

Գյումրի,
Արթիկ,
Մարալիկ

Տարածքը	2 680 քառ.կմ
ՀՀ տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը	9.0 %
Համայնքներ, 2016թ. տարեկգրի դրությամբ	119
Քաղաքներ	3
Գյուղեր	128
Բնակչության թվաքանակը՝ 2016թ. տարեկգրի դրությամբ	243.2 հազ.մարդ
այդ թվում՝	
քաղաքային	142.0 հազ.մարդ
գյուղական	101.2 հազ.մարդ
ՀՀ բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը	8.1 %
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը	58.4 %
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր	210 939.7 հա
այդ թվում՝ վարելահողեր	78 163 հա

ՔԱՂԱՔՆԵՐԸ

Հունվարի 1-ի դրությամբ

Քաղաքի անվանումը	Քաղաքի կարգավիճակ ստանալու տարեթիվը	Հեռավորությունը մինչև Երևան, կմ*	Մշտական բնակչության թվաքանակը, 1 000 մարդ				
			2012	2013	2014	2015	2016
Արթիկ	1945	100	19.5	19.5	19.1	19.0	18.8
Գյումրի	1840	118	122.0	121.3	119.9	119.0	117.7
Մարալիկ	1995	90	5.4	5.5	5.5	5.5	5.5

* Ըստ ՀՀ տրանսպորտի և կապի նախարարության ճշգրտված տվյալների:

ՀՀ Շիրակի մարզը գտնվում է հանրապետության հյուսիս-արևմուտքում: Պետական սահմանով արևմուտքից սահմանակից է Թուրքիային, հյուսիսից՝ Վրաստանին, արևելքից սահմանակից է ՀՀ Լոռու մարզին և հարավից՝ ՀՀ Արագածոտնի մարզին:

ՀՀ Շիրակի մարզը, լինելով ծովի մակերևույթից մոտ 1 500-2 000 մ բարձրության վրա (մարզի 52 գյուղեր գտնվում են ծովի մակերևույթից մոտ 1 500 - 1 700 մ, իսկ 55-ը՝ 2 000 մ բարձրության վրա), հանդիսանում է Հայաստանի ամենացրտաշունչ տարածաշրջանը, որտեղ ձմռանը օդի ջերմաստիճանը երբեմն հասնում է -46°C -ի:

Մարզի տարածքով են անցնում Հայաստանը Վրաստանին կապող գլխավոր երկաթգիծը և ավտոմոբիլային խճուղին: Այստեղ իրար են միանում Հայաստանի և Թուրքիայի երկաթուղային և ավտոճանապարհային ցանցերը:

Թուրքիայի հետ սահմանային Ախուրյան գետի վրա գործում է Ախուրյանի ջրամբարը, որն իր 526 մլն. մ3 ծա-վալով խոշորագույնն է հանրապետությունում:

ՀՀ Շիրակի մարզի արդյունաբերության առաջատար ճյուղերն են սննդամթերքի, ներառյալ խմիչքների, մանածագործական արտադրությունը և այլ ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների արտադրությունը: Հայտնի են Արթիկի, Անիի տուֆն ու պեմզան:

Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային տրանսպորտով (մարզում գործում է օդանավակայան, որն ապահովում է օդային կապ արտաքին աշխարհի հետ):

2015թ.-ին մարզի տնտեսության հիմնական հատվածների տեսակարար կշիռները ՀՀ համապատասխան ճյուղերի ընդհանուր ծավալում կազմել են.

- արդյունաբերություն՝ 3.0 %,
- գյուղատնտեսություն՝ 10.9 %,
- շինարարություն՝ 2.2 %,
- մանրածախ առևտուր՝ 3.5 %,
- ծառայություններ՝ 2.2 %:

Մարզկենտրոն Գյումրի քաղաքը (2016թ. տարեակգբին 117.7 հազ. բնակիչ) գտնվում է Երևանից 118 կմ հեռավորության վրա, բարձրությունը ծովի մակերևույթից շուրջ 1 550 մ է:

Քաղաքը գտնվում է Ախուրյան գետի ձախ ափին: Այն բնակչության թվաքանակով և իր նշանակությամբ շարունակվում է համարվել Հայաստանի Հանրապետության երկրորդ քաղաքը:

Արթիկ քաղաքը (2016թ. տարեակգբին՝ 18.8 հազ. բնակիչ, Երևանից 100 կմ հեռավորության վրա) գտնվում է Արագած լեռնազանգվածի հյուսիս-արևմտյան լանջին, բարձրությունը ծովի մակերևույթից 1 760 մ է: Քաղաքով անցնում են Մարալիկ-Գյումրի երկաթգիծը և Ապարան-Գյումրի խճուղին:

Քաղաքի արդյունաբերական արտադրանքի հզորության հենարաններն են սննդի, ապակյա կաղապարների, մեքենասարքավորանքների և հատուկ նշանակության սարքերի արտադրությունը:

Մարայիկ քաղաքը (2016թ. տարեկզբին՝ 5.5 հազ. մարդ, Երևանից 90 կմ հեռավորության վրա) գտնվում է Արագած լեռնազանգվածի արևմտյան լանջին, բարձրությունը ծովի մակերևույթից 1 920 մ է: Քաղաքով է անցնում Գյումրի-Թալին-Երևան մայրուղին:

Քաղաքում զարգացած են տեքստիլ արդյունաբերությունը, շինանյութերի արդյունահանումը և գյուղատնտեսությունը:

ՔԱՂԱՔՆԵՐ

Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2016թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹
Գյումրի	117 714
Արթիկ	18 757
Մարայիկ	5 492

ԳՑՈՒՂԵՐ

	Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2016թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ²
Ախուրյանի տարածաշրջան		
1	Ագատան	5 801
2	Ախուրիկ	1 243
3	Ախուրյան	9 682
4	Այգաբաց	810
5	Առափի	1 796
6	Արևիկ	1 860
7	Բայանդուր	733
8	Բասեն	1 787
9	Բենիամին	739
10	Գետք	612
11	Երազգավորս	1 652
12	Լեռնուտ	158
13	Կամո	1 505
14	Կապս	1 015
15	Կառնուտ	1 085
16	Կարմրաքար	50
17	Կրաշեն	295
18	Հայկավան	1 539
19	Հացիկ	1 019
20	Հացիկավան (Մայիսյան կայարան)	-
21	Հովունի	716
22	Հովիտ	586
23	Ղարիբջանյան	1052
24	Ախուրյան կայարան	-
25	Մայիսյան	1 989
26	Մարմաշեն	2 188
27	Մեծ Սարիար	406
28	Շիրակ	1 146

¹Մարզի քաղաքների բնակչության թվաքանակը ներկայացվել է ՀՀ 2011թ. մարդահամարի հիմքով վարվող ընթացիկ հաշվառմամբ:

² ՀՀ մարզերի գյուղերի այս տվյալների սկզբնաղբյուրը՝ գյուղերի կողմից տարեկան կտրվածքով ներկայացվող «Գյուղական բնակչության սեռատարիքային կազմը» պետական վիճակագրական հաշվետվություններն են: Այդ սկզբնաղբյուրներով ՀՀ 953 գյուղական բնակավայրերի մշտական բնակչության թվաքանակների հանրագումարը՝ ամբողջությամբ ըստ մարզերի ունի որոշակի շեղում բնակչության ընթացիկ հաշվառման համանուն տվյալներից, որոնք խարսխված են ՀՀ արդարադատության նախարարության և ՀՀ կառավարությանն առընթեր ՀՀ ոստիկանության վարչական ռեգիստրների տվյալների վրա (շեղումը՝ 01.01.2016թ.-ի դրությամբ ՀՀ մասշտաբով՝ կազմել է +12.9%): Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գուղական համայնքների միջև խնդրո առարկա տեղեկատվության փոխանակման, համադրման և անվանական տվյալների մակարդակով ստուգաճշտման համակարգի բացակայությամբ:

	Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2016թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ²
29	Ոսկեհասկ	2 115
30	Ջաջուռ	826
31	Ջաջուռավան	213
32	Ջրառատ	1 214
33	Վահրամաբերդ	1 906
34	Փոքրաշեն	234
35	Քեթի	1 072
Ամասիայի տարածաշրջան		
1	Այվար	243
2	Արավետ	-
3	Աղվորիկ	134
4	Ամասիա	2 157
5	Արդենիս	213
6	Արեգնադեմ	567
7	Բանդիվան	286
8	Բերդաշեն	232
9	Պաղակն	67
10	Բյուրակն	624
11	Գառնատիճ	218
12	Եղնաջուր	17
13	Գտաշեն	479
14	Կամխուտ	6
15	Ջարիշատ	94
16	Երիզակ	-
17	Ջորակերտ	167
18	Դարիկ	9
19	Ծաղկուտ	213
20	Լորասար	-
21	Հողմիկ	509
22	Հովտուն	191
23	Մեղրաշատ	532
24	Շաղիկ	145
25	Ողջի	551
26	Ջրաձոր	322
Աշոցքի տարածաշրջան		
1	Աշոցք	2 827
2	Արփենի	402
3	Բաշգյուղ	63
4	Բավրա	653
5	Գոգհովիտ	402
6	Ջույգաղբյուր	565
7	Թավշուտ	389
8	Թորոսգյուղ	303
9	Լեռնագյուղ	34
10	Կարմրավան	255
11	Կաքավասար	120
12	Կրասար	551
13	Հարթաշեն	139
14	Ձորաշեն	152
15	Ղազանչի	637
16	Մեծ Մեպասար	945
17	Մուսայեյյան	384
18	Սալուտ	118
19	Սարագյուղ	215

	Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2016թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ²
20	Սարապատ	114
21	Սիգավետ	392
22	Վարդաղբյուր	120
23	Ցողամարգ	585
24	Փոքր Սարիար	266
25	Փոքր Սեպասար	238
Անիի տարածաշրջան		
1	Աղին	609
2	Աղին կայարան	-
3	Անիավան	480
4	Անիպեմզա	470
5	Բագրավան	920
6	Նորշեն	-
7	Գուսանագյուղ	930
8	Իսահակյան	1 064
9	Բարձրաշեն	-
10	Լանջիկ	997
11	Լուսաղբյուր	734
12	Հայկաձոր	552
13	Ձիթհանքով	1 554
14	Ձորակապ	1 242
15	Շիրակավան	839
16	Զրափի	1 031
17	Սառնաղբյուր	3 427
18	Սարակապ	630
19	Քարաբերդ	1 236
Արթիկի տարածաշրջան		
1	Անուշավան	2 146
2	Արևշատ	2 126
3	Գեղանիստ	1 380
4	Գետափ	852
5	Լեռնակերտ	1 541
6	Լուսակերտ	746
7	Հայկասար	252
8	Հայրենյաց	840
9	Հատիճ	1 539
10	Հոռոմ	2 450
11	Հովտաշեն	299
12	Մեծ Մանթաշ	2 593
13	Մեղրաշեն	1 490
14	Նահապետավան	1 254
15	Նոր կյանք	1 968
16	Պեմզաշեն	3 447
17	Սարայանջ	1 300
18	Սարատակ	1 460
19	Սպանդարյան	1 835
20	Վարդաքար	813
21	Տուֆաշեն	420
22	Փանիկ	3 210
23	Փոքր Մանթաշ	3 048

**ՀՀ ՇԻՐԱԿԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ 10 000 ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՄԱՅՆՔԻ
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ, 2015թ.**

	Ընդամենը	նրանցից՝	
		կանայք ¹	տղամարդիկ ¹
Բնակչությունը, մարդ	10 000	5 233	4 767
Ծնվածներ, մարդ	143	68	75
Մահացածներ, մարդ	107	53	54
Ամուսնություններ	52	X	X
Ամուսնալուծություններ	11	X	X
Կրթության ոլորտ, հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝			
նախադպրոցական	179	112	67
հանրակրթական	1 253	592	661
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	126	84	42
նախնական մասնագիտական (արհեստագործական)	42	15	27
միջին մասնագիտական	89	46	43
բարձրագույն մասնագիտական	204	130	74
Առողջապահության ոլորտ՝			
հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	35 567
Մարզիկներ, մարդ	263	36	227
Զբաղվածներ, մարդ	3 540	1 800	1 740
նրանցից՝ գիտական հիմնարկներում	4	2	2
նրանցից՝ գիտության դոկտոր	0.0	0.0	0.0
գիտության թեկնածուներ	2	1	1
ուսուցիչներ	144	124	20
բժիշկներ	23
միջին բուժանձնակազմ	57
Գործազուրկներ, մարդ	830	431	399
Մոցիական ապահովության ոլորտ			
ընդամենը կենսաթոշակառուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1 682	1 056	626
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	623	X	X
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում			
գրադարան	22 061
թատրոն	1 362
համերգ	983
թանգարան	3 519
Իրավական ոլորտ			
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	41	X	X
այդ թվում՝ ոչ մեծ ծանրության	25	X	X
միջին ծանրության	10	X	X
ծանր	6	X	X
առանձնապես ծանր	0.0	X	X

¹ Ցուցանիշները հաշվարկային են: